

Sygn. akt VII AGa 1143/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 sierpnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VII Wydział Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: SSA Ewa Stefańska (spr.)

Sędziowie: SA Marek Kolasiński

SA Jolanta de Heij-Kaplińska

Protokolant: sekr. sądowy Izabela Sokołowska

po rozpoznaniu w dniu 2 sierpnia 2018 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa Bank (...) Spółki Akcyjnej w G.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie powoda (...) Bank Spółki Akcyjnej w W.

o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

na skutek apelacji powoda i interwenienta ubocznego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 22 maja 2017 r., sygn. akt XVII AmA 4/17

I. *prostuje omyłkę w komparacji zaskarżonego wyroku w ten sposób, że w miejsce: „zainteresowanego” wpisuje: „interwenienta ubocznego po stronie powoda”;*

II. *uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie – Sądowi Ochrony Konkurencji i Konsumentów do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.*

Sygn. akt VII AGa 1143/18

UZASADNIENIE

Decyzją częściową nr (...) (...) z dnia 6 grudnia 2013 r., po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania administracyjnego w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm., zwanej dalej „ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów” lub „u.o.k.i.k.”) uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 u.o.k.i.k., działanie Banku (...) S.A. z siedzibą w K. polegające na stosowaniu we wzorcach umownych wykorzystywanych przy zawieraniu z konsumentami umów kredytu konsumenckiego postanowień o treści:

- „Zadłużenie przeterminowane jest ściągane przez Bank przed wszystkimi płatnościami z wyjątkiem tytułów egzekucyjnych realizowanych w trybie egzekucji sądowej lub administracyjnej, bez dyspozycji Posiadacza/y rachunku/ów ze środków znajdujących się na Jego/ich rachunkach oraz wpływów na Jego/ich rachunki prowadzane przez Bank, do czego niniejszym Posiadacz/e rachunku/ów udziela/ją Bankowi nieodwołalnego pełnomocnictwa oraz potwierdza/ją, że Bank, jako pełnomocnik Posiadacza/y - będąc jednocześnie Bankiem prowadzącym należące do Posiadacza/y rachunki może być drugą stroną czynności prawnej dokonywanej w imieniu Posiadacza/y rachunku/ów tj. polecenia przelewu złożonego Bankowi w imieniu Posiadacz/y rachunku/ów”

(„Umowa o Limit w saldzie debetowym”);

- „Zadłużenie przeterminowane jest ściągane przez Bank przed wszystkimi płatnościami z wyjątkiem tytułów egzekucyjnych realizowanych w trybie egzekucji sądowej lub administracyjnej, bez dyspozycji Kredytobiorcy ze środków znajdujących się na Jego rachunkach oraz wpływów na Jego rachunki prowadzane przez Bank, do czego niniejszym Kredytobiorca udziela Bankowi nieodwołalnego pełnomocnictwa oraz potwierdza, że Bank, jako pełnomocnik Kredytobiorcy - będąc jednocześnie Bankiem prowadzącym należące do Kredytobiorcy rachunki może być drugą stroną czynności prawnej dokonywanej w imieniu Kredytobiorcy tj. polecenia przelewu złożonego Bankowi w imieniu Kredytobiorcy”

(„Umowa kredytu gotówkowego”, „Umowa kredytu gotówkowego przeznaczonego częściowo na spłatę innych kredytów”, „Umowa kredytu gotówkowego przeznaczonego na spłatę innych zobowiązań, którego celem jest restrukturyzacja zobowiązań”, „Umowa kredytu gotówkowego z przeznaczeniem na cele konsumpcyjne, z opcją zabezpieczenia pojazdem „auto okazja””),

które pozbawiają konsumenta możliwości wyrażenia wyraźnej i świadomej zgody na udzielenie ww. pełnomocnictwa, a tym samym naruszają art. 17 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 672 ze zm., zwanej dalej „ustawą o swobodzie działalności gospodarczej” lub „u.s.d.g.”) i stwierdził zaniechanie jej stosowania 28 grudnia 2012 r;

II. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nałożył na Bank (...) S.A. z siedzibą w K. karę pieniężną w wysokości 912.861 zł z tytułu naruszenia określonego w punkcie I sentencji decyzji;

III. na podstawie art. 104 § 2 oraz art. 105 § 1 k.p.a. w zw. z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, umorzył jako bezprzedmiotowe postępowanie wszczęte w związku z podejrzeniem, że działanie Banku (...) S.A. z siedzibą w K. polegające na wprowadzaniu w błąd, w związku z zawieraniem umów o kredyt konsumencki: co do wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, poprzez prezentowanie informacji o jej wysokości wyliczonej przy błędnym założeniu, że kredytowane koszty kredytu powinny zostać uwzględnione w kwocie wypłaty k, o której mowa w pkt 2 załącznika nr 4 do ustawy z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, stanowi nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu art. 3 w zw. z art. 4 ust. 1 i ust. 2 w zw. z art. 5 ust. 1 ustawy z 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym i godzi w zbiorowe interesy konsumentów, co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 3 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Od powyższej decyzji powód Bank (...) S.A. z siedzibą w K. wniósł odwołanie, w którym zaskarżył decyzję w zakresie punktów I i II, domagając się: uchylecia decyzji w zaskarżonej części, ewentualnie zmiany decyzji poprzez uchylenie punktów I i II rozstrzygnięcia, ewentualnie zmiany decyzji poprzez umorzenie postępowania lub uznanie, że praktyka opisana w punkcie I decyzji nie stanowi praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, przy jednoczesnym uchyleniu punktu II decyzji, ewentualnie zmianę punktu II decyzji poprzez odstąpienie od wymierzenia kary pieniężnej lub obniżenie jej wysokości. Powód zaskarżonej decyzji zarzucił naruszenie:

1) § 5 ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w zw. z art. 33 ust. 3, ust. 4, ust. 5 i ust. 6 u.o.k.i.k. oraz w zw. z art. 6 i art. 19 k.p.a. w zw. z art. 83 u.o.k.i.k. poprzez prowadzenie postępowania przez Delegaturę Urzędu

Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie i wydanie decyzji przez Dyrektora Delegatury z naruszeniem przepisów o właściwości, co skutkuje nieważnością decyzji (art. 156 § 1 pkt 1 k.p.a. w zw. z art. 83 u.o.k.i.k.);

2) art. 33 ust. 5 i ust. 6 u.o.k.i.k. oraz art. 268a k.p.a. w zw. z art. 83 u.o.k.i.k. poprzez prowadzenie postępowania przez Delegaturę i wydanie decyzji przez Dyrektora Delegatury bez ważnego upoważnienia, a w konsekwencji z naruszeniem przepisów o właściwości oraz z rażącym naruszeniem prawa, co skutkuje nieważnością decyzji (art. 156 § 1 pkt. 1 i 2 k.p.a. w zw. z art. 83 u.o.k.i.k.);

3) art. 24 ust. 1 i ust. 2 w związku z art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.i.k. poprzez uznanie za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów stosowanie postanowień wzorców umów, które nie zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.;

4) art. 24 ust. 1 i ust. 2 u.o.k.i.k. w zw. z art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej poprzez:

(i) błędne przyjęcie, jakoby naruszenie art. 17 u.s.d.g. mogło stanowić podstawę uznania bezprawności działania przedsiębiorcy dla potrzeb przypisania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów i wymierzenia kary, oraz

(ii) błędne przyjęcie, jakoby umieszczenie we wzorcu umowy kredytu konsumenckiego postanowień zawierających pełnomocnictwo do pobrania kwoty zadłużenia przeterminowanego ze środków znajdujących się na rachunkach bankowych konsumenta prowadzonych przez Bank stanowiło działanie sprzeczne z dobrymi obyczajami, a w konsekwencji uznanie jakoby działanie to stanowiło praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów;

5) art. 24 ust. 1 i ust. 2 u.o.k.i.k. poprzez pominięcie przy ocenie, czy zarzucana powodowi praktyka stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, modelu przeciętnego konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany, uważny i ostrożny, i dokonanie tej oceny z perspektywy konsumenta, który jest niepoinformowany, nieuważny i nieostrożny;

6) art. 69 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe oraz art. 30 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim poprzez błędne przyjęcie, jakoby z treści tych przepisów wynikało, że pełnomocnictwo do pobrania kwoty zadłużenia przeterminowanego ze środków znajdujących się na rachunkach bankowych konsumenta prowadzonych przez Bank powinno zostać wyodrębnione z treści umowy kredytu konsumenckiego;

7) art. 7 k.p.a. w zw. z art. 83 u.o.k.i.k. oraz art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 84 u.o.k.i.k., polegające na braku wszechstronnego rozważenia zebranego materiału oraz ocenie wiarygodności i mocy dowodów w sposób sprzeczny z zasadami prawidłowego rozumowania oraz wskazaniem wiedzy i doświadczenia życiowego, skutkujące błędnym i dowolnym ustaleniem stanu faktycznego sprawy, w szczególności:

(i) pominięcie przez Prezesa UOKiK, że w formularzach informacyjnych dotyczących kredytu konsumenckiego, przekazywanych konsumentom przez Bank zgodnie z art. 14 ustawy o kredycie konsumenckim, Bank informował konsumentów, że zabezpieczeniem udzielanego kredytu jest nieodwołalne pełnomocnictwo do pobrania kwoty zadłużenia przeterminowanego ze środków znajdujących się na rachunkach bankowych konsumenta prowadzonych przez Bank,

(ii) błędne i dowolne ustalenie, jakoby postanowienia stosowanych przez Bank wzorców umów kredytu konsumenckiego zawierające ww. pełnomocnictwo mogły zostać łatwo przeoczone przez konsumenta ze względu na brak graficznego wyodrębnienia tych postanowień z treści wzorców umów,

(iii) błędne i dowolne ustalenie, jakoby postanowienia stosowanych przez Bank wzorców umów kredytu konsumenckiego zawierające ww. pełnomocnictwo pozbawiały konsumenta możliwości wyrażenia wyraźnej i świadomej zgody na udzielenie tego pełnomocnictwa;

8) art. 106 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 111 u.o.k.i.k. poprzez zaniechanie uwzględnienia przy ustalaniu wysokości kary nałożonej decyzją, istotnych okoliczności zarzucanego naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Pozwany Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wnosił o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 8 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uchylił decyzję częściową nr (...) (...) z dnia 6 grudnia 2013 r. w zaskarżonej części (sygn. akt XVII AmA 86/14). W uzasadnieniu podano, że w przedmiotowej sprawie zaskarżoną decyzję w imieniu Prezesa UOKiK podpisała Dyrektor Delegatury UOKiK w Warszawie D. B., na podstawie upoważnienia z dnia 21 listopada 2012 r. udzielonego przez Wiceprezesa UOKiK J. K., działającego na podstawie udzielonego mu upoważnienia z dnia 20 listopada 2012 r. Zdaniem Sądu pierwszej instancji, udzielone na podstawie art. 268a k.p.a. upoważnienie nie mogło być następnie przekazane innej osobie. Natomiast art. 33 ust. 6 u.o.k.i.k. nie stanowi ustawowego upoważnienia do wydawania aktów administracyjnych. Ponadto brak jest podstaw do uznania, że upoważnienie z dnia 21 listopada 2012 r. stanowiło przekazanie sprawy należącej do właściwości Prezesa UOKiK do załatwienia wskazanej Delegaturze UOKiK. Dlatego zaskarżona decyzja, jako podpisana przez osobę nieuprawnioną, jest decyzją nieważną.

Na skutek apelacji pozwanego, wyrokiem z dnia 2 grudnia 2016 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania (sygn. akt VI ACa 1185/15). W uzasadnieniu odwołał się do poglądów Sądu Najwyższego wyrażonych w postanowieniu z dnia 5 lutego 2015 r. (sygn. akt III SK 46/14) i wyroku z dnia 9 września 2015 r. (sygn. akt III SK 40/14) wskazując, że przekazanie sprawy należącej do właściwości centrali Urzędu do załatwienia delegaturze Urzędu na podstawie art. 33 ust. 5 u.o.k.i.k. powoduje, iż z mocy art. 33 ust. 6 u.o.k.i.k., bez potrzeby dodatkowego upoważnienia, dyrektor delegatury jest właściwy do wydania wszelkiego rodzaju decyzji i postanowień. Kompetencja dyrektora delegatury, o której mowa w art. 33 ust. 6 u.o.k.i.k., ma charakter ustawowy i nie jest konieczne wydanie dodatkowego upoważnienia. Jeżeli zaś organ takie upoważnienie wyda dla dyrektora delegatury, nie można z niego wywodzić, że ma ono węższy zakres, niż wynikający z art. 33 ust. 6 u.o.k.i.k.

Po wydaniu wyroku przez Sąd odwoławczy, (...) Bank S.A. z siedzibą w W. zgłosił interwencję uboczną po stronie pozwanej, wnosząc o oddalenie powództwa. W uzasadnieniu podał, że z dniem 4 listopada 2016 r. wstąpił we wszystkie prawa i obowiązki powoda na podstawie art. 531 § 1 k.s.h., zaś podstawą jego sukcesji procesowej powinien być art. 192 pkt 3 k.s.h.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wydał wyrok z dnia 22 maja 2017 r., którym oddalił odwołanie.

Wyrok Sądu Okręgowego został wydany w oparciu o poniższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

Pismem z dnia 20 listopada 2012 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów upoważnił Wiceprezesa Urzędu J. K. do udzielania w okresie od 21 do 22 listopada 2012 r. delegaturom i dyrektorom delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów upoważnień uprawniających delegatury do podjęcia czynności wynikających z ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów dotyczących wszczęcia i prowadzenia postępowań w trybie art. 49 ust. 1 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 tej ustawy oraz uprawniających dyrektorów delegatur do wydawania decyzji w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Następnie pismem z dnia 21 listopada 2012 r. Wiceprezes Urzędu J. K. upoważnił Delegaturę Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. do podjęcia czynności wynikających z ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów dotyczących wszczęcia i prowadzenia w trybie art. 49 ust. 1 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 tej ustawy postępowania i wydania decyzji w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów stosowanych przez Bank (...) S.A. w K. polegających na naruszeniu art. 17 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej oraz art. 5 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, a także upoważnił Dyrektora

Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. D. B. do podpisywania dokumentów wydawanych w toku postępowania, jak też podpisania decyzji kończącej ww. postępowanie.

W ramach prowadzonej działalności (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w K. oferuje konsumentom m.in. zawieranie umów o kredyt konsumencki, posługując się przy tym wzorcami umownymi. Od dnia 3 kwietnia 2012 r. Bank ten stosował wzorce umowne zatytułowane: „Umowa o limit w saldzie debetowym”, „Umowa kredytu gotówkowego”, „Umowa kredytu gotówkowego przeznaczanego częściowo na spłatę innych kredytów”, „Umowa kredytu gotówkowego przeznaczanego na spłatę innych zobowiązań, którego celem jest restrukturyzacja zobowiązań”, „Umowa kredytu gotówkowego z przeznaczeniem na cele konsumpcyjne, z opcją zabezpieczenia pojazdem „auto okazja””, w których występowały postanowienia o treści:

- „Zadłużenie przeterminowane jest ściągane przez Bank przed wszystkimi płatnościami z wyjątkiem tytułów egzekucyjnych realizowanych w trybie egzekucji sądowej lub administracyjnej, bez dyspozycji Posiadacza/y rachunku/ów ze środków znajdujących się na Jego/ich rachunkach oraz wpływów na Jego/ich rachunki prowadzone przez Bank, do czego niniejszym Posiadacz/e rachunku/ów udziela/ją Bankowi nieodwołalnego pełnomocnictwa oraz potwierdza/ją, że Bank, jako pełnomocnik Posiadacza/y - będąc jednocześnie Bankiem prowadzącym należące do Posiadacza/y rachunki może być drugą stroną czynności prawnej dokonywanej w imieniu Posiadacza/y rachunku/ów tj. polecenia przelewu złożonego Bankowi w imieniu Posiadacz/y rachunku/ów”

(„Umowa o Limit w saldzie debetowym”);

- „Zadłużenie przeterminowane jest ściągane przez Bank przed wszystkimi płatnościami z wyjątkiem tytułów egzekucyjnych realizowanych w trybie egzekucji sądowej lub administracyjnej, bez dyspozycji Kredytobiorcy ze środków znajdujących się na Jego rachunkach oraz wpływów na Jego rachunki prowadzone przez Bank, do czego niniejszym Kredytobiorca udziela Bankowi nieodwołalnego pełnomocnictwa oraz potwierdza, że Bank, jako pełnomocnik Kredytobiorcy - będąc jednocześnie Bankiem prowadzącym należące do Kredytobiorcy rachunki może być drugą stroną czynności prawnej dokonywanej w imieniu Kredytobiorcy tj. polecenia przelewu złożonego Bankowi w imieniu Kredytobiorcy”

(„Umowa kredytu gotówkowego”, „Umowa kredytu gotówkowego przeznaczanego częściowo na spłatę innych kredytów”, „Umowa kredytu gotówkowego przeznaczanego na spłatę innych zobowiązań, którego celem jest restrukturyzacja zobowiązań”, „Umowa kredytu gotówkowego z przeznaczeniem na cele konsumpcyjne, z opcją zabezpieczenia pojazdem „auto okazja””).

Z dniem 28 grudnia 2012 r. Bank wprowadził do obrotu wzorce umów niezawierające ww. postanowień.

Postanowieniem z dnia 23 listopada 2012 r., podpisanym przez Dyrektora Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie D. B., Prezes Urzędu wszczął przedmiotowe postępowanie. W piśmie z dnia 8 lipca 2013 r. Bank poinformował organ, że wartość jego przychodów w 2012 r. wynosiła 2.608.176.000 zł.

Stan faktyczny sprawy został ustalony przez Sąd Okręgowy na podstawie dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy sądowej i aktach administracyjnych.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji odwołanie powoda nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy uznał za nietrafny zarzut prowadzenia postępowania i wydania decyzji przez Delegaturę Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie, bez ważnego upoważnienia. Wskazał, że przepis art. 33 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów pozwala na przyjmowanie i przekazywanie spraw przez Prezesa Urzędu, w ramach jego kompetencji do kierowania Urzędem. W przedmiotowej sprawie, mając na uwadze treść § 4 ust. 3 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 816, zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie właściwości”) oraz zasięg praktyki powoda prowadzonej na terenie całego kraju,

właściwość ustawowa przysługiwała Prezesowi Urzędu - Centrali w Warszawie. Przekazanie sprawy do załatwienia delegaturze, na podstawie art. 33 ust. 5 u.o.k.i.k., powoduje, że staje się ona właściwa do wszczęcia postępowania i wydania decyzji. W postanowieniu z dnia 5 lutego 2015 r. (sygn. akt III SK 46/14) i wyroku z dnia 9 września 2015 r. (sygn. akt III SK 40/14) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w sprawach z zakresu właściwości delegatury oraz przekazanych delegaturze przez Prezesa Urzędu, z mocy art. 33 ust. 6 u.o.k.i.k. wynika upoważnienie dla dyrektorów delegatur do wydawania decyzji w imieniu Prezesa Urzędu, bez potrzeby legitymowania się upoważnieniem, o którym mowa w art. 268a k.p.a. Jeżeli zaś organ takie upoważnienie wyda dla dyrektora delegatury, nie można z niego wywodzić, że ma ono węższy zakres, niż wynikający z art. 33 ust. 6 u.o.k.i.k. Zdaniem Sądu Okręgowego, Wiceprezes Urzędu był umocowany do przekazania przedmiotowej sprawy delegaturze UOKiK w trybie art. 33 ust. 5 u.o.k.i.k., albowiem mieściło się to w ramach upoważnienia wydanego przez Prezesa UOKiK. Ponadto Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że zgodnie z treścią art. 386 § 6 k.p.c. w tej kwestii był związany oceną prawną Sądu Apelacyjnego w Warszawie zawartą w uzasadnieniu wyroku z dnia 2 grudnia 2016 r. (sygn. akt VI ACa 1185/15).

Według Sądu Okręgowego, działanie powoda polegające na stosowaniu we wzorcach umownych wykorzystywanych przy zawieraniu z konsumentami umów kredytu konsumenckiego, postanowień o treści wskazanej w punkcie I decyzji, stanowiło praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 u.o.k.i.k. Zachowanie to pozbawiało bowiem konsumenta możliwości wyrażenia wyraźnej i świadomej zgody na udzielenie Bankowi pełnomocnictwa do złożenia polecenia przelewu przeterminowanego zadłużenia, a tym samym naruszało art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, który nakłada na przedsiębiorcę obowiązek wykonywania działalności na zasadach uczciwej konkurencji, poszanowania dobrych obyczajów oraz słuszych interesów konsumentów. Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że o ile obowiązek uczciwej konkurencji i poszanowania dobrych obyczajów odnosi się wyłącznie do stosunków z innymi przedsiębiorcami, to obowiązek uwzględniania słuszych interesów konsumentów dotyczy właśnie konsumentów. Takie pojmowanie obowiązków przedsiębiorcy znajduje również odzwierciedlenie w definicji czynu nieuczciwej konkurencji zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 419, zwanej dalej „ustawą o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji” lub „u.z.n.k.”), zgodnie z którą czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 2070, zwanej dalej „ustawą o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym” lub „u.p.n.p.r.”), stosowana przez przedsiębiorcę wobec konsumentów praktyka rynkowa jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Wskazał, że w niniejszej sprawie dobre obyczaje należy określić jako stosowanie wzorców umownych, które dają możliwość wyrażenia świadomej i wyraźnej zgody na udzielanie wszelkiego rodzaju pełnomocnictw. Z Kodeksu Etyki Bankowej wynika, że w stosunkach z klientami banki postępują z uwzględnieniem szczególnego zaufania, jakim są darzone oraz wysokich wymagań co do rzetelności, solidności i wiarygodności, traktując wszystkich swoich klientów z należytą starannością. Bank powinien kierować się uczciwością, odpowiedzialnością, profesjonalizmem oraz innowacyjnością, działać zgodnie z zawartymi umowami, w granicach dobrze pojętego interesu własnego i z uwzględnieniem interesów klientów. Tym samym, standardy stosowane przez powodowy Bank powinny być o wiele wyższe niż te, które dotyczą zwykłego przedsiębiorcy. Nieuczciwe praktyki rynkowe są wymierzone w swobodę decyzyjną konsumenta, dlatego drugim kryterium oceny praktyki rynkowej jest istotne zniekształcenie zachowania gospodarczego konsumentów. Zdaniem Sądu Okręgowego, wprowadzenie przez Bank do wzorców umownych postanowień dotyczących udzielenia powodowi pełnomocnictwa, zamiast wyodrębnienia go jako osobno podpisywanego dokumentu, pozbawia klientów możliwości wyrażenia świadomej i wyraźnej zgody na jego udzielenie. Dlatego opisane w punkcie I decyzji zachowanie powoda należy uznać za sprzeczne z dobrymi obyczajami i mogące zniekształcać zachowanie konsumentów.

Według Sądu pierwszej instancji, nie zasługiwało na uwzględnienie twierdzenie powoda, że jego działanie było zgodne z przepisami art. 69 ustawy - Prawo bankowe i art. 30 ustawy o kredycie konsumenckim, gdyż z treści tych przepisów

nie wynika, aby przedmiotowe pełnomocnictwo nie powinno być wyodrębnione z treści wzorców umownych. Ponadto Sąd Okręgowy podkreślił, że przedmiot regulacji tych ustaw jest zróżnicowany. Za niezasadne uznał także twierdzenie powoda, że przeciętny konsument przy podpisywaniu umowy świadomie udzielał pełnomocnictwa, gdyż treść wskazującej na to klauzuli nie była przez niego przeoczona, skoro wcześniej zapoznawał się z treścią umowy. Sąd pierwszej instancji stwierdził, że w sytuacji, gdy umowa obejmowała kilka lub kilkanaście stron, przeciętny konsument mógł nie dostrzec, iż podpisując umowę udziela również pełnomocnictwa. Udzielenie świadomego pełnomocnictwa następowaloby jedynie wówczas, gdyby było ono osobno podpisywane przez konsumenta.

Sąd Okręgowy uznał, że nałożona na powoda kara pieniężna spełnia kryteria określone w art. 106 ust. 1 pkt 4 oraz art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Ponieważ przychód Banku w 2012 r. wyniósł 2.608.176.000 zł, kara w wysokości 912.861 zł stanowi 0,035% tego przychodu, tj. 0,35% kary, jaką Prezes UOKiK mógł maksymalnie nałożyć. Zdaniem Sądu pierwszej instancji tak ustalona wysokość kary spełni funkcję represyjną i prewencyjną, a ponadto jest adekwatna do rodzaju naruszenia i wagi naruszonego dobra.

Od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie apelacje wnieśli powód Bank (...) S.A. z siedzibą w K. oraz interwent uboczny po stronie pozwanej (...) Bank S.A. z siedzibą w W..

Apelacjami powód oraz interwenient uboczny zaskarżyli wyrok w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie decyzji. Wyrokowi Sądu Okręgowego obydwaj skarżący zarzucili:

1) nieważność, z uwagi na pozbawienie powoda możliwości ochrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) na skutek wydania zaskarżonego wyroku z naruszeniem zakazu wyrokowania ponad żądanie; ewentualnie,

2) naruszenie przepisów postępowania, tj.:

a) art. 321 § 1 k.p.c. poprzez wyjście poza przedmiot orzekania wyznaczony zaskarżoną decyzją oraz treścią odwołania i przypisanie powodowi stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych, mimo braku postawienia takiego zarzutu przez Prezesa w toku postępowania antymonopolowego;

b) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów polegającą na:

(i) bezpodstawnym uznaniu, że zarzucana Bankowi praktyka zagrażała zbiorowym interesom konsumentów;

(ii) bezpodstawnym uznaniu, że wskutek podziału Banku (...) S.A. i przeniesienia praw i obowiązków wskazanych w planie podziału na (...) Bank S.A., w tym w zakresie obowiązków nałożonych zaskarżoną decyzją, nie doszło do zmiany podmiotowej po stronie powodowej;

((...)) zaniechaniu określenia charakteru prawnego spornych postanowień;

(iv) bezpodstawnym uznaniu, że upoważnienie stanowiło skuteczne przekazanie indywidualnej, konkretnej sprawy do załatwienia w rozumieniu art. 33 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

c) art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 180 § 1 k.p.c. poprzez:

(i) nieuwzględnienie, że w toku postępowania na skutek podziału Banku (...) S.A. doszło do przeniesienia praw i obowiązków wskazanych w planie podziału na (...) Bank S.A., w tym również obowiązków nałożonych zaskarżoną decyzją, co z kolei skutkuje utratą legitymacji czynnej przez Bank (...) S.A. na rzecz (...) Bank S.A.;

(ii) zaniechanie wydania postanowienia o kontynuowaniu postępowania z udziałem (...) Bank S.A. jako strony powodowej w miejsce Banku (...) S.A.;

d) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak należytego wyjaśnienia podstawy prawnej i faktycznej rozstrzygnięcia, w szczególności:

(i) brak odniesienia się do merytorycznych zarzutów powoda co do wymiaru kary i nieważności zaskarżonej decyzji - uzasadnienie powtarza przepisy prawne wskazane w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji;

(ii) brak odniesienia do podziału Banku (...) S.A. i przeniesienia praw i obowiązków wskazanych w planie podziału na (...) Bank S.A., w tym w zakresie obowiązków nałożonych zaskarżoną decyzją;

3) naruszenie prawa materialnego, tj.:

a) art. 531 § 1 i 2 k.s.h. w zw. z art. 529 § 1 pkt 4 k.s.h. poprzez niezastosowanie tych przepisów i nieuwzględnienie, że na skutek podziału Banku (...) S.A. doszło do przeniesienia praw i obowiązków wskazanych w planie podziału na (...) Bank S.A., w tym również obowiązków nałożonych zaskarżoną decyzją;

b) art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 u.o.k.i.k. w zw. z art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej poprzez:

(i) błędne przyjęcie, jakoby naruszenie art. 17 u.s.d.g. mogło stanowić podstawę uznania bezprawności działania przedsiębiorcy dla potrzeb przypisania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów i wymierzenia kary;

(ii) błędne przyjęcie, jakoby umieszczenie we wzorcu umowy kredytu konsumenckiego postanowień zawierających upoważnienie do pobrania kwoty zadłużenia przeterminowanego ze środków znajdujących się na rachunkach bankowych prowadzonych przez Bank stanowiło działanie sprzeczne z dobrymi obyczajami, a w konsekwencji uznanie jakoby działanie to stanowiło praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów;

c) art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 u.o.k.i.k. poprzez błędną wykładnię i uznanie, jakoby zarzucana Bankowi praktyka zagrażała w jakikolwiek sposób interesom konsumentów, mimo, że:

(i) Bank nie stosował w relacjach z konsumentami spornych postanowień wzorca;

(ii) nawet gdyby Bank stosował sporne postanowienia, to osiągnąłby skutek możliwy do osiągnięcia przy użyciu instytucji potrącenia przewidzianej w kodeksie cywilnym;

d) art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 u.o.k.i.k. w zw. z art. 4 ust. 1 u.p.n.p.r. w zw. z art. 2 ust. 8 u.p.n.p.r. poprzez:

(i) błędną wykładnię przesłanek nieuczciwej praktyki rynkowej, nieuwzględniającej art. 3 ust. 5 Dyrektywy 2005/29/WE i różnic pojęciowych między „dobrymi obyczajami” a „zawodową starannością”;

(ii) nieuwzględnienie przy ocenie przesłanek nieuczciwej praktyki rynkowej normatywnych cech przeciętnego konsumenta określonych w art. 2 ust. 8 u.p.n.p.r.;

(iii) niewłaściwe zastosowanie art. 4 ust. 1 oraz pozostałych przepisów u.p.n.p.r., mimo, iż z uwagi na przedmiot sporu przepisy te nie mogły znaleźć zastosowania w sprawie;

e) art. 111 w zw. z art. 106 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 1 u.o.k.i.k. poprzez błędną i wybiórczą wykładnię przesłanek wymiaru kary, wyrażającą się w:

(i) całkowitym pominięciu zasady proporcjonalności;

(ii) całkowitym pominięciu skali korzyści uzyskanej przez Bank z zarzucanej przez Prezesa praktyki;

(iii) nieuwzględnieniu skali zagrożenia interesu publicznego zarzucaną Bankowi praktyką;

(iv) całkowitym pominięciu braku stosowania przez Bank zarzucanej praktyki, skutkującym brakiem jakiegokolwiek uszczerbku po stronie klientów;

(v) nieuwzględnieniu nieумыślności i krótkotrwałości działań Banku;

f) art. 33 ust. 5 w zw. z art. 5 ust. 2 rozporządzenia w sprawie właściwości w zw. z § 1 statutu Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów poprzez błędną wykładnię wyrażającą się w:

(i) uznaniu, że „przekazanie, o którym mowa w art. 33 ust. 5 u.o.k.k. możliwe jest również w przypadku wydania decyzji przez delegaturę bez stosownego przekazania sprawy przez Prezesa Urzędu (s. 13 uzasadnienia)”;

(ii) bezpodstawnym przyjęciu, że upoważnienie stanowiło skuteczne przekazanie sprawy do załatwienia w rozumieniu art. 33 ust. 5 u.o.k.i.k., mimo braku należytego sprecyzowania sprawy podlegającej przekazaniu.

Pozwany Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wnosił o oddalenie obydwu apelacji i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacje powoda i interwenienta ubocznego zasługują na uwzględnienie, o ile zmierzają do uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Nie mają racji skarżący zarzucając w apelacjach naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. poprzez wyjście poza przedmiot orzekania wyznaczony zaskarżoną decyzją oraz treścią odwołania i przypisanie powodowi stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych, mimo braku postawienia takiego zarzutu przez Prezesa w toku postępowania antymonopolowego. Zgodnie z treścią art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonej decyzji), zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przy czym przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Należy stwierdzić, że sąd powszechny nie może orzekać co do stosowania przez przedsiębiorcę praktyki innej niż ta, która była przedmiotem zaskarżonej decyzji, z uwagi na konieczność zachowania tożsamości przedmiotu postępowań administracyjnego i sądowego.

W judykaturze próbowano udzielić odpowiedzi na pytanie, jakie elementy definiują określoną praktykę (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2017 r., sygn. akt III SK 35/16, LEX nr 2312220). W tym zakresie możliwe są dwie alternatywne koncepcje. Według pierwszej z nich za praktykę należy uznać samo opisane w decyzji działanie przedsiębiorcy. Wówczas tożsamość postępowań administracyjnego i sądowego byłaby zachowana nawet w razie zmiany pozostałych elementów. Natomiast według drugiej koncepcji praktykę definiują także inne czynniki, a w szczególności określenie podmiotów, których zbiorowe interesy zostały naruszone. W takim wypadku zmiana powyższego elementu skutkowałaby brakiem tożsamości postępowań administracyjnego i sądowego, a w konsekwencji naruszeniem art. 321 § 1 k.p.c. w razie orzekania przez sąd powszechny co do stosowania przez przedsiębiorcę zmodyfikowanej praktyki. Zdaniem Sądu Najwyższego wykładnia językowa art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonej decyzji) przemawia za trafnością drugiej z tych koncepcji. Skoro bowiem zgodnie z ustawową definicją za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, to jej opis musi obejmować nie tylko opis działania przedsiębiorcy, lecz także określenie grupy podmiotów będących konsumentami, których zbiorowe interesy zostały naruszone. Samo bowiem działanie przedsiębiorcy, bez wskazania podmiotów, których zbiorowe interesy zostały naruszone, nie będzie stanowiło zakazanej praktyki.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w niniejszej sprawie nie występuje wątpliwość co do tożsamości przedmiotu postępowań administracyjnego i sądowego, albowiem jest to zachowanie powoda polegające na stosowaniu we wzorcach umownych wykorzystywanych przy zawieraniu z konsumentami umów kredytu konsumenckiego, postanowień o treści wskazanej w punkcie I decyzji. Według decyzji, zachowanie to pozbawiało konsumenta możliwości

wyrażenia wyraźnej i świadomej zgody na udzielenie Bankowi pełnomocnictwa do złożenia polecenia przelewu przeterminowanego zadłużenia, a tym samym naruszało art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Natomiast Sąd Okręgowy dodatkowo wskazał, że zachowanie powoda wypełniało hipotezę art. 4 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. W ocenie Sądu odwoławczego, samo rozszerzenie podstawy prawnej określającej bezprawność zachowania Banku, bez zmiany opisu tego zachowania, nie prowadziło do braku tożsamości postępowań administracyjnego i sądowego. Dlatego niezasadny jest zarzut naruszenia art. 321 § 1 k.p.c.

Natomiast okoliczność rozszerzenia przez Sąd Okręgowy podstawy prawnej określającej bezprawność zachowania Banku, w stosunku do tej, jaka powołano w decyzji, nie pozostaje bez wpływu na ocenę prawidłowości postępowania przed Sądem pierwszej instancji. W ocenie Sądu Apelacyjnego, wprowadzenie rozszerzenie to było dopuszczalne, to wymagało ono uprzedzenia przez Sąd pierwszej instancji stron o takim zamiarze, aby mogły się wypowiedzieć co do dodatkowej podstawy prawnej określającej bezprawność zachowania Banku. Ponieważ Sąd Okręgowy tego nie uczynił, powód został pozbawiony możliwości obrony swych praw, co skutkowało nieważnością postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Ubocznie wskazać należy, że dodatkowa podstawa prawna określająca bezprawność zachowania powoda w niniejszej sprawie ma istotne znaczenie. W judykaturze wyrażono bowiem trafny pogląd, że w sytuacji, gdy ustawy szczególne określają wymagany przez prawodawcę standard zachowania przedsiębiorcy względem konsumentów, nie ma argumentów, które mogłyby przemawiać za występowaniem potrzeby motywowanej szczególnymi względami interesu publicznego, uzasadniającej zastosowanie w takich sprawach art. 17 u.s.d.g. (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2014 r., sygn. akt III SK 45/13, OSNP 2015, nr 9, poz. 130).

Zgodnie z treścią art. 386 § 2 k.p.c. w razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Ponieważ w przedmiotowej sprawie do nieważności postępowania doprowadziło zaniechanie podjęcia przez Sąd pierwszej instancji działania, które mogło nastąpić aż do zamknięcia rozprawy, nieważność dotyczyła dopiero etapu wyrokowania i dlatego niecelowe było znoszenie postępowanie w określonym zakresie.

Wobec orzeczenia o uchyleniu zaskarżonego wyroku z powodu nieważności postępowania i przekazaniu sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, niecelowe było odnoszenie się przez Sąd odwoławczy do pozostałych zarzutów obydwu apelacji.

Podstawą orzeczenia Sądu Apelacyjnego był art. 386 § 2 k.p.c. O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art. 108 § 2 k.p.c.